

EBEVEYNLERİN İSTİSMAR FARKINDALIK DÜZEYLERİNİN VE İSTİSMARA İLİŞKİN EĞİTİM GEREKSİNİMLERİNİN BELİRLENMESİ

DETERMINING PARENTS' ABUSE AWARENESS LEVELS AND ABUSE EDUCATION NEEDS

 Nurcan HAMZAOĞLU¹

 Hacer ÖZKUL ÖZEL²

¹ Doç. Dr., İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, nurcan.hamzaoglu@yeniuyuzuil.edu.tr

² Dr. Öğr. Üyesi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Hamidiye Hemşirelik Fakültesi, hancer.ozel@sbu.edu.tr

Geliş Tarihi / Date Applied
16.06.2024

Kabul Tarihi / Date Accepted
08.08.2024

ÖZET

Bu çalışmada, 4-6 yaş çocuğu olan ebeveynlerin istismar farkındalık düzeylerinin ve istismara ilişkin eğitim gereksinimlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Tanımlayıcı tipte planlanan araştırmanın örneklemini Türkiye'nin farklı şehirlerinden 339 ebeveyn oluşturmaktadır. Çalışmada elde edilen bulgular katılımcıların çocuk istismar ve ihmal potansiyellerinin orta düzeyde olduğunu ($\bar{X}$: 54,96) göstermektedir. Çocuğa yönelik istismar ve ihmal konusunda yeterli bilgi düzeyine sahip olduğunu belirten katılımcıların ölçek toplam puanları ile diğer katılımcıların toplam ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p > 0,05$). Çocuk haklarına her ortamda vurgu yapılmasına ve çocuk istismarı konusunda farkındalık yaratmaya yönelik yoğun çabalara rağmen mevcut araştırmada elde edilen sonuçlar, önleme çalışmalarında farklı yaklaşımların benimsenmesi gerektiğini doğrulamaktadır. Araştırmada elde edilen bulgular, genel halka veya büyük gruplara yönelik eğitimler düzenlemek yerine daha küçük gruplara yönelik eğitim programları düzenlenmesinin; sağlık kurumları çocuk klinikleri, okul öncesi eğitim kurumları vb. olup ebeveynlere yönelik eğitim programlarının düzenlenmesinin hem etkililik hem de süreklilik açısından etkili olacağına inanılmaktadır.

Anahtar kelimeler: Çocuk istismarı, İhmal, Aile içi şiddet, Ev içi şiddet, Ebeveyn farkındalığı.

ABSTRACT

This study was conducted for parents with children aged 4-6 years, in order to determine the parents level of abuse awareness and identifying the parents educational needs regarding the abuse. The sample for this descriptive study comprises 339 parents from various cities across Turkey. The findings obtained in the study show that the potential of child abuse and neglect of the participants is moderate ($\bar{X}$: 54.96). There was no significant difference found between the total scale scores of the participants that stated they had sufficient knowledge about child abuse and neglect and the scale total scores of the other participants ($p > 0,05$). Despite the emphasis on children's rights in every environment and the intensive efforts to raise awareness about child abuse, this result obtained in the current study confirms that different approaches should be adopted in prevention work. The findings obtained in the study show that rather than organising training sessions for the general public or large groups of people, it is believed that organising educational programs for smaller groups such as; health institutions children's clinics, pre-school education institutions etc. and it is believed that organising educational programs for parents will be effective both in terms of effectiveness and continuity.

Keywords: Child abuse, Domestic violence, Neglect, Family violence, Parent awareness.

1. GİRİŞ

Çocuk istismarı dünyada ve Türkiye’de yıllardır yoğun olarak yaşanmakta ve önüne geçilememektedir (Aktay, 2020). Dünya Sağlık Örgütü’nün tanımına göre; çocuğun yaşamına, sağlığına, gelişimine, güven, sorumluluk ve becerilerle ilgili genel değerlerine zarar vermek istismar olarak tanımlanmaktadır (UNICEF, 2010). Çocuk istismarı konusu, Kempe ve arkadaşları (1962) tarafından yazılan Hırpalanmış/Örselenmiş/Dövülen Çocuk Sendromu makalesi ile ilk kez gündeme gelmiştir. Günümüzde de ekonomik, sosyal ve kültürel faktörlere bağlı olarak (WHO, 1999) fiziksel, cinsel, duygusal istismar ve ihmal olarak karşımıza çıkmaktadır. Fiziksel istismar, çocuğa fiziksel olarak zarar verilmesi; cinsel istismar, çocuğun cinsel içerikli bir eyleme dahil edilmesi; duygusal istismar ise çocuğun olumsuz tutum ve davranışlar görmesi aynı zamanda ilgi, sevgi, bakımdan mahrum bırakılmasıdır (Acehan ve ark. 2013; Bozcan ve ark. 2019).

Çocuk istismarının küresel bir sorun olduğuna dair açık kanıtlar vardır. UNICEF (2010) tarafından yapılan araştırmada; 2017 UNICEF raporuna göre, küresel olarak yüz milyonlarca çocuk, bakıcıları tarafından düzenli olarak fiziksel ve/veya psikolojik şiddete maruz kalmaktadır. 2020 yılı UNICEF raporuna göre ise; dünyada 2-17 yaş arası her iki çocuktan birinin herhangi bir şiddet türüne maruz kaldığı, her üç çocuktan birinin de duygusal şiddetten etkilendiği belirtilmiştir. Türkiye’de 7-18 yaş grubu çocukların, % 51’inin duygusal istismar, %43’ünün fiziksel istismar, %3’ünün cinsel istismara maruz kaldığı belirtilmiştir.

Çocukluk çağında yaşanan istismar, çocuğun ruh sağlığını ve yaşam kalitesini olumsuz etkilemektedir (Silverman ve ark.,1996; Horwitz ve ark., 2001; Türkkkan ve ark., 2021). İlk olarak çocuklukta yaşanan fiziksel ve cinsel istismarın etkilerine odaklanan ve ardından duygusal veya psikolojik kötü muameleyi de kapsayan literatürde; anksiyete, depresyon, [travma](#) sonrası stres bozukluğu, yıkıcı davranışlar, [cinsel rahatsızlıklar](#), somatik problemler ve ilişkisel zorluklar, işlev bozukluğu veya kendi kendine kötü muameleye kadar çok çeşitli kısa ve uzun vadeli psikolojik olumsuzluklara yol açtığı belirtilmiştir (Hovens ve ark., 2012; Örsel ve ark., 2011; Wright ve ark. 2009; Donnelly, 2003; Paolucci ve ark., 2001). Yapılan çalışmalarda cinsel istismar sonrası değerlendirilen çocuklarda büyük oranda ruhsal sorunlar görüldüğü bildirilmektedir (Bakır ve Kapucu, 2017; Taner ve ark. 2015; Şimşek ve ark. 2014). Çocukluk çağında görülen bu bozuklukların çocukların fiziksel ve psikolojik gelişimini aksatarak yetişkin olduklarında da sorunlar yaşamalarına sebep olmaktadır (Bakır ve Kapucu, 2017).

Çocuklar ilk eğitimlerini ailede alırlar. Bu nedenle sağlıklı bir kişiliğe, özgüvene ve benlik saygısına sahip bir çocuğun yetişmesinde ailenin rolü büyüktür. Aile çocuğun fiziksel, sosyal ve bilişsel gelişimini destekler (Hazal Begüm ve Menekşe, 2000). Aile ortamları, hem çocukların kendilerini en çok güvende hissettikleri yer hem de çocuğun istismara maruz kalması riskinin yüksek olduğu yerlerdir (Acehan ve ark., 2013). Bu noktada ebeveynin bireysel özellikleri istismarın gerçekleşmesinde önem taşımaktadır. Çocukluk döneminde sevgi ve ilgiden yoksun, ceza ve şiddetin ön plana çıktığı bir ortamda yetişmesi önemli bir etkidir (Yates ve Bass, 2017). Ebeveyn ile çocuk arasındaki ilişkinin besleyici, destekleyici ve koruyucu olması gerekir. Bunun yanı sıra ebeveynlerin çocuk istismarı konusunda farkındalıklarının yüksek olması da istismarın önlenmesi açısından büyük önem taşımaktadır (Üstündağ, Şenol ve Mağden, 2015; Uysal Bayrak, 2019). Bireysel çabaların yanı sıra, çocuk istismarının önlenmesine ilişkin ülkelerin ulusal yaygınlık çalışmalarına yatırım yapması gerekir. Bu tür çalışmalar, fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar ve ihmalin yanı sıra aile içi şiddete maruz kalmayı da ölçmelidir. Çalışmalar, geçerliliği ve güvenilirliği kanıtlanmış bir araç kullanılmalı ve sorulan

sorularda kötü muamele türlerinin uygun şekilde işlevselleştirilmesini sağlamalıdır (Mathews ve ark 2020).

Araştırmalar, çocuk istismarı ve ihmalinin önlenabilir olduğunu göstermektedir (Teresi ve ark. 2016). Bu bağlamda ebeveyn eğitim programları ve Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından okul öncesi çocuklar için önerilen iletişim programlarının yanı sıra çocuk istismarını önlemek için çok sayıda sosyal, iletişimsel ve kişisel program önerilmiş ve geliştirilmiştir. Bu programlar, savunmasız çocukların istismarını önlemek ve sağlıklı çocuklardan ziyade davranışsal sorunları olan çocukları tedavi etmek için birincil strateji olarak kullanılmaktadır. Ayrıca daha çok ebeveynlik becerilerini, ebeveynlerin psikolojik sağlıklarını ve ebeveyn-çocuk çatışmalarını, bozulmuş ebeveynlik ve ebeveynlerin çocuk gelişimi ve davranışlarını yönetme konusundaki bilgi ve eğitim ihtiyaçlarını araştırma eğilimindedirler. Çocuk istismarı ve ihmalin önlenmesi için ebeveynlerin eğitilmesi gerekir. Eğitim öncesi ebeveynlerin çocuk istismarını önleme konusundaki bilgi düzeylerini bilmek ve değerlendirmek önemlidir (Chen and Chen 2005; Bahadır Yılmaz, 2013). Khosravan ve ark (2018) çalışmasında, ebeveynlere yönelik eğitim programlarının, anne baba tutumlarını iyileştirdiğini ve annelerde çocuk istismarı yaygınlığını azalttığını ortaya koymaktadır. Ebeveynlerin, çocuk yetiştirmede kilit rol oynayabilecek becerileri ve uygun eğitim yöntemlerini öğrenmeleri ve çocuğun gelişimsel özellikleri hakkında bilgi sahibi olmaları gerektiği, çocuk istismarını önleyeceği belirtilmektedir.

Bu çalışmada 4-6 yaş çocuğu olan ebeveynlerin istismar farkındalık düzeylerinin ve istismara ilişkin eğitim gereksinimlerinin belirlemesi amaçlanmıştır. Bu amaçla ebeveynlerin istismar farkındalık düzeyleri, demografik özellikleri ve istismar farkındalık düzeyleri arasında bir ilişki olup olmadığı ve ebeveynlerin eğitim gereksinimleri incelenecektir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Tanımlayıcı araştırmaların insanları, grupları veya örgütlerin özelliklerini ortaya çıkarmak için yapılan çalışmalardır (Gürbüz ve Şahin, 2016). Bu araştırma da 4-6 yaş aralığında çocukları olan ebeveynlerin istismar farkındalık düzeylerinin ve istismara ilişkin eğitim gereksinimlerinin belirlemesi amacıyla tanımlayıcı bir araştırma olarak planlanmıştır.

2.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini 4-6 yaş çocuğu olan ebeveynler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise 4-6 yaş çocuğu olan, çalışmaya katılmayı kabul eden, ulaşılabilen ebeveynler oluşturmaktadır. Çalışma grubu seçilirken seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme yöntemi (Convenience Sampling) kullanılmıştır. Uygun örnekleme; güvenilirlik, zaman ve parasal açıdan en uygun olan ve araştırmaya gönüllü katılımcıların seçildiği örnekleme yöntemidir (Suri, 2011; Koç-Başaran, 2017; Zhao, 2020).

2.3. Verilerin Toplanması

Çalışma kapsamında, 15 Aralık 2020- 15 Ocak 2021 tarihleri arasında elektronik ortamda, Google Form aracılığıyla paylaşılan veri toplama formları 347 kişi tarafından yanıtlanmıştır.

Araştırmada, veri toplama araçları olarak Kişisel Bilgi Formu ve İstismar Farkındalık Ölçeği Ebeveyn Formu (Pekdoğan, 2017) kullanılmıştır. Etik kurul onayından sonra aydınlatılmış onam formu ve veri toplama araçları elektronik ortamda çevrimiçi anket uygulama yöntemi ile uygulanmıştır. Katılımcılara ölçekler uygulanmadan önce araştırma hakkında bilgi verilmiş ve araştırmaya katılma konusunda gönüllülük esası olduğu belirtilmiştir.

2.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacılar tarafından oluşturulan form katılımcıların demografik özelliklerini belirlemeye yönelik yaş, cinsiyet, eğitim durumu, sahip olunan çocuk sayısı, çalışma durumu, eşin çalışma durumu, hane geliri, ilk çocuğun cinsiyeti gibi değişkenleri içeren 13 soru ve katılımcıların eğitim gereksinimlerini belirlemek amacıyla hazırlanan “Çocuk İstismarı ve İhmali Konusunda Yeterli Bilgiye Sahip Olduğunuzu Düşünüyor musunuz? Çocuk istismarı ve ihmali konusunda herhangi bir seminer/konferansa katıldınız mı?, Çocuk İstismarı ve İhmali Konusunda eğitim almak ister misiniz?” sorularından oluşmaktadır.

2.3.2. İstismar Farkındalık Ölçeği Ebeveyn Formu

4-6 yaş aralığında çocuğu olan ebeveynlerin istismar farkındalık düzeylerinin belirlenmesi amacıyla geliştirilmiş ölçek 5’li likert tipinde, 18 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .98’dir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 18, en yüksek puan 90 olarak belirlenmiştir. Ebeveyn formundan elde edilen puanın yüksek olması ebeveynlerin istismar potansiyellerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Ebeveynlerin ölçekten 18-42 arasında puan alması düşük, 42-66 arasında puan alması orta, 66-90 arasında puan alması yüksek düzeyde istismar olduğunu göstermektedir (Pekdoğan, 2017).

2.4. Etik Onay

Çalışma için Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hamidiye Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu’nun 27/11/2020 tarih ve E.41553 sayılı onayından sonra kişilere ulaşılmıştır.

2.5. Veri Analizi:

Veriler SPSS 21.0 programında analiz edilmiştir. Katılımcıların demografik özellikleri frekans analizi ile değerlendirilmiştir. Gruplar arası karşılaştırma analizlerinden önce normallik analizi yapılmıştır. George & Mallery (2019)’nin önerdiği normallik varsayımına göre Skewness ve kurtosis değerleri ± 2 aralığına göre örneklem normal dağılım gösterdiği kabul edilmiştir. Gruplar arası karşılaştırmalarda Bağımsız Gruplar T Testi ve Tek Yönlü (One Way) Anova kullanılmıştır.

3. BULGULAR

3.1. Ebeveynlerin Demografik Özellikleri

Katılımcıların % 75,5’i (n: 256) kadın, % 24,5’i (n: 83) erkek, yaş ortalaması $35,88 \pm 6,393$ ’tür. İlk evlilik yaş ortalaması $24,23 \pm 4,150$, ilk çocuk sahibi olma yaş ortalaması ise $26,63 \pm 4,642$ ’tir. Katılımcıların ilk evlilik yaşı ve ilk çocuk sahibi olma yaşı minimum ve maksimum değerleri sırasıyla 16-38 ve 17-41’dir. Katılımcıların demografik verilerine ilişkin bulgular Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans Dağılımları

Sosyodemografik özellikler		n	%
Cinsiyet	Kadın	262	75,5
	Erkek	85	24,5
Medeni durumu	Evli	322	92,6
	Bekar	25	7,4
Eğitim durumu	İlk-orta	50	14,4
	Lise	69	19,9
	Önlisans	77	22,2
	Lisans	111	32,0

	Lisansüstü	40	11,5
	0-2500	34	9,8
	2.500-5000	106	30,5
Gelir durumu	5.000-7500	81	23,3
	7.500- ve üzeri	126	36,3
	Çalışıyor	220	64,4
Çalışma durumu	Çalışmıyor	127	36,6
	Çalışıyor	277	79,8
Eşin çalışma durumu	Çalışmıyor	70	20,2
	İstanbul	175	50,4
Yaşadığınız şehir	Diğer	172	49,6
Toplam		347	100

Katılımcıların % 75,5'ü (n=262) çocuk istismarı ve ihmali konusunda yeterli bilgiye sahip olduğunu belirtirken, eğitim almak istediğini belirten katılımcıların oranı % 69,2'dir(n:240). Çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili bir seminer/ koferansa katıldığını belirten anne-babaların oranı % 30,5'si (n=106), bilgi düzeyinin yetersiz olduğunu belirten katılımcıların oranı ise %24,5'dir(n=85).

3.2. Ebeveynlerin İstismara İlişkin Farkındalıkları

Katılımcıların ölçek puan ortalamalarına bakıldığında, ebeveynlerin çocuk istismarı ve ihmalinin orta düzeyde olduğu ($\bar{X}$: 54,64) görülmüştür (Tablo 2).

Tablo 2: 4-6 Yaş İstismar Farkındalık Ölçeği Ebeveyn Formu Toplam Puan Ortalaması

	N	ORT	SS	Skewness	Kurtosis	Puan aralığı
4-6 Yaş İstismar Farkındalık Ölçeği Ebeveyn Formu	347	54.64	7.499	-.831*	1.912*	18-90

*George ve Mallery'nin (2010) önerdiği normallik varsayımına uygun olarak ± 2.0 aralığında

Ölçek toplam puanının eğitim durumu ve gelir düzeyine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Anova testi sonucuna göre, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır (Tablo 3).

Tablo 3. Ölçek Puanının Eğitim durumu ve Gelir Düzeyine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

$f, \bar{x}$ ve SS Değerleri				ANOVA Sonuçları						
Puan	Grup	N	$\bar{x}$	SS	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P
Eğitim Durumu	İlk-Orta	50	55,9	9,301	G.Arasi	107,344	4	26,836	,474	,755
	Lise	69	54,0	8,040	G.İçi	13104,182	197	66,519		
	Önlisans	77	54,62	7,404	Toplam	16457,971				
	Lisans	111	54,56	7,197						
	Lisans Üstü	40	54,45	4,674						
Gelir Düzeyi	0-2500	34	54,50	8,628	G.Arasi	74,443	3	24,814	,439	,725
	2.500-5000	106	55,12	7,122	G.İçi	19383,528	343	56,512		
	5.000-7500	81	53,88	7,703	Toplam	19457,971	346			

7.500 ve126 54,76 7,405
üzeri

Ölçek toplam puanının katılımcıların cinsiyetine, çalışma durumuna, ilk evlilik yaşı ve ilk çocuk sahibi olma yaşına göre farklılık gösterip göstermediğini değerlendirmek amacıyla yapılan t testi sonuçlarına göre; gruplar arasında istismar farkındalık düzeyleri açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Ancak katılımcıların ilk çocuklarının cinsiyetine göre yapılan karşılaştırmada; ilk çocuğu kız olan katılımcıların ölçek toplam puanları ilk çocuğu erkek olan katılımcıların ölçek puanlarına göre istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur (Tablo 4).

Çocuk istismarı ve ihmali konusunda yeterli bilgi düzeyine sahip olduğunu belirten katılımcıların ve Çocuk istismarı ve ihmali konusunda eğitim almak istediğini belirten katılımcıların ölçek toplam puanları ile diğer katılımcıların ölçek toplam puanları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Ancak çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili seminere/konferansa katılma durumuna göre yapılan analizlerde gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir (Tablo4).

Tablo 4: Ölçek Toplam Puan Ortalamasının Çeşitli Değişkenler Açısından Karşılaştırılması Amacıyla Yapılan Bağımsız Örneklem t testi Analiz Sonuçları

		N	ORT	SS	t	p
Cinsiyet	Kadın	262	55,00	7,355	1,574	.116
	Erkek	85	53,53	7,869		
Çalışma Durumu	Çalışıyorum	220	54,35	7,125	-,932	.352
	Çalışmıyorum	127	55,13	8,112		
İlk Evlilik Yaşı	16-30 yaş	320	55,12	6,760	,669	.504
	31 ve üzeri	22	54,14	5,419		
İlk Çocuk Doğurma Yaşı	16-30 yaş	276	55,06	7,006	,018	.986
	31 ve üzeri	66	55,05	5,133		
İlk Çocuğun Cinsiyeti	Kız	194	55,50	6,776	2,449	.015*
	Erkek	151	53,47	8,245		
Çocuk İstismarı ve İhmali Konusunda Yeterli Bilgiye Sahip Olduğunuzu Düşünüyor musunuz?	Evet	262	55,19	6,854	2,420	.016*
	Hayır	85	52,94	9,045		
Çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili seminere/konferansa katıldınız mı?	Evet	106	55,63	6,860	1,639	.102
	Hayır	241	54,20	7,737		
Çocuk İstismarı ve İhmali Konusunda eğitim almak ister misiniz?	Evet	240	55,19	7,141	2,047	.041*
	Hayır	107	53,41	8,148		

*p<.05

4. SONUÇ

Anne ve babalar çocuğun fizyolojik, sosyal, duygusal ihtiyaçlarının giderilmesinden birinci derecede sorumlu olan kişilerdir. Çocuğun, ilk sosyalleştiği yer olan ailede, anne ve babası ile kurduğu iletişim ve etkileşim çocuğun psikososyal gelişimini etkilemektedir. Bu psikososyal gelişimin sağlıklı olabilmesi de ebeveynlerin çocuk yetiştirme sürecinde sergiledikleri tutumlar ve davranışlar ile yakından ilişkilidir. Anne ve babaların bu süreçteki yanlış tutum ve davranışları çocuğun psikolojik, fizyolojik ve sosyal gelişiminde ömür boyu sürebilecek olumsuzluklara yol açabilmektedir. Yapılan birçok çalışmada da aile, çocuk ihmal ve istismarında en büyük risk faktörlerinden biri olarak görülmektedir (Özkan,2022; Özer, 2014; Acehan ve ark., 2013; Stith,2009; Wang ve ark., 2007; Ethier ve ark., 2004) Bilerek veya bilmeyerek çocuğun en çok istismar ve ihmale maruz kalma durumunun aile içinde olduğu göz önünde bulundurularak, çocuk istismarı ile ilgili farkındalık oluşturulması açısından bu çalışmada anne babaların çocuk istismar potansiyelleri ve eğitim gereksinimleri değerlendirilmiştir. Çalışmada elde edilen bulgular katılımcıların çocuk istismar ve ihmal potansiyellerinin orta düzeyde olduğunu göstermektedir. Elde edilen bulgular ülkemizdeki literatür ile de uyumludur (Kahraman ve Ark. 2019; Yalçın, Koçak, ve Duman, 2014; Pekdoğan ve Kanak, 2017). Bernard van Leer Vakfı'nın desteği ile Türkiye'de yapılan Aile, Çocuk, Şiddet Araştırmasına göre (2014); çocuklarına kızan ebeveynlerin %73.3'ü azarlamak, küsmek, aç bırakmak, odaya kapatmak, kilitlemek, eşyalarına zarar vermek ya da zarar vermekle tehdit etmek yoluna başvururken, %22.5'i tokat atmak, saçını çekmek gibi tepkiler vermektedir. UNICEF (2017) raporuna göre; Dünya genelinde erken gelişim dönemindeki her dört çocuktan üçünün aileleri tarafından disiplin amaçlı istismar edilmektedir. Çocuk haklarının her ortamda vurgulandığı ve çocuk istismarına yönelik farkındalık yaratma çabalarının yoğun olarak yürütüldüğü günümüzde hala istismar olarak kabul edilen davranışların terbiye etme yöntemi olarak kullanılması ve çocuğa birinci derece bakmakla yükümlü olan ebeveynlerin istismar potansiyellerinin bu düzeyde olması, önleme çalışmalarında farklı yaklaşımların benimsenmesi gerektiğini göstermektedir. Bu noktada, istismar ve ihmali önlemeye yönelik devlet politikaları oluşturularak, bu politikaların tavissiz şekilde uygulanmasının ve takibinin sağlanmasının bir gereklilik olduğu düşünülmektedir. Bu uygulamalar; alışlagelmiş, toplumsal kültürel özellikler olarak benimsenmiş istismar davranışlarının değiştirilmesine, kişilere ve topluma yönelik farkındalık kazandırılmasına da katkı sağlayacaktır.

Mevcut çalışmada, anne-babaların %76,4'ü istismar ve ihmal konusunda yeterli bilgiye sahip olduğunu, %30,7'si bu konu ile ilgili bir seminer veya konferansa katıldığını belirtmiştir. Ancak, %23,6'sı bilgi düzeylerinin yetersiz olduğunu, % 69'u eğitim istediğini belirtmiştir. Koçak ve Büyükgöncü (2011) tarafından yapılan çalışmada istismar ile ilgili bilgi aldığını belirten katılımcıların oranı % 51,1 olarak belirtilmiştir. Kılıç'ın (2020) ebeveynlerin çocuk istismarına yönelik farkındalık düzeyinin ebeveyn-çocuk ilişkisine etkisini incelediği çalışmasında istismar ve ihmal konusunda bilgi aldığını belirten katılımcıların oranının % 64,9 olduğu belirtilmiştir. Literatürde de, eğitim programlarının çocuk istismarı ve ihmali konusunda farkındalığı artırmada etkili olduğu belirtilmektedir(Thomas ve Zimmer-Gembeck, 2011; Khosravan ve ark., 2018) . Alanyazındaki çalışmalarda her ne kadar eğitim alan ebeveynlerin farkındalıklarının artmış olduğu belirtilse de (Fortson ve ark., 2016; Walsh ve ark.,2015) bu çalışmada; çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili yeterli bilgi düzeyine sahip olduğunu belirten ve çocuk istismarı ile ilgili seminer/konferansa katıldığını belirten katılımcıların ölçek toplam puanlarının diğer katılımcılara göre yüksek olması (bu ebeveynlerin istismar potansiyellerinin yüksek olduğunu gösterir) seminere/konferansa katılmış olmanın istismar farkındalığı oluşturma açısından

anlamli bir fark yaratmadığını göstermiştir. Literatür göz önünde bulundurulduğunda; bu sonuçların sosyolojik faktörler ve anne-babaların çocuk yetiştirme tutumları ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Ne yazık ki toplumumuzda, azalmakla birlikte, günümüzde dayak hala bir terbiye yöntemi olarak kullanılmaktadır. Bu sonuçları etkilediğini düşündüğümüz bir diğer yaklaşım da ebeveyn ve çocuk arasındaki ilişkide; çocuğun, kendi düşüncelerini ve isteklerini dile getirebilecek bir birey olarak kabul edilmeyip, anne-babanın istekleri ve beklentileri doğrultusunda hareket etmesi gerektiğine olan inançtır. Mevcut bulgular, ebeveynlerin çocuk istismarı ve ihmali konusunda farkındalıklarını artırmak için eğitim gereksinimi olduğunu göstermekle birlikte bu eğitimlerin içeriklerinin de sorgulanması ve yeni yaklaşımlar geliştirilmesi gerektiğini göstermektedir. Nitekim bu çalışma kapsamında elde edilen bulgular da bu görüşü desteklemektedir. Bu kapsamda geniş gruplara yönelik farkındalık çalışmalarının yanı sıra sağlık kurumlarının çocuk klinikleri, birinci basamak sağlık kurumları, okul vb. gibi kurumlarda küçük gruplarla anne ve babalar için istismar farkındalık eğitimlerinin düzenlenmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir. Thomas ve Zimmer-Gembeck (2011) tarafından çocuk istismarı potansiyeli yüksek olan annelere uygulanan 12 haftalık Anne-çocuk İlişkisi Terapisinin ardından annelerin çocuklarına uyguladıkları istismar davranışlarında belirgin bir azalma gözlenirken çocuk istismarı potansiyellerinin de düştüğü belirtilmiştir. Khosravan ve ark (2018) tarafından yapılan çalışmada da, ebeveynlere yönelik eğitim programlarının, anne baba tutumlarını iyileştirdiğini ve annelerde çocuk istismarı yaygınlığını azalttığını göstermiştir.

Alanyazındaki çalışmalar (Belsky, 1993; Kara ve Gökalp, 2004; Slopen ve ark., 2016; Loria ve Caughy) eğitim durumu ve gelir düzeyinin çocuk istismarı riskini belirgin şekilde etkileyen faktörler olduğu belirtilmesine karşın mevcut çalışmadaki verilere göre eğitim durumu ve gelir düzeyine göre katılımcıların istismar farkındalık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Aynı şekilde İstismar ölçek puanları ebeveynlerin cinsiyeti, çalışma durumu, ilk evlilik yaşı ve ilk çocuk doğurma yaşına göre değerlendirildiğinde; gruplar arasında istatistiksel olarak bir fark tespit edilmemiştir. Çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi ve farkındalık düzeylerinin cinsiyetler arasında benzer olduğunu ve her iki cinsiyetin de çocuk koruma konularında benzer düzeyde duyarlı olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Akgün ve Çetin, 2020; Ercan, 2018). Stoltenborgh ve arkadaşları (2011) tarafından yapılan meta-analiz çalışmasında da cinsiyetin çocuk istismarı ve ihmali konusundaki farkındalık ve bilgi düzeylerinde belirgin bir farklılık yaratmadığını, bunun yerine kültürel ve sosyoekonomik faktörlerin daha belirleyici olduğunu vurgulamaktadır. Ancak, literatürde cinsiyetin çocuk istismarı algısı ve davranışları üzerinde farklı etkiler yarattığını öne süren çalışmalar da bulunmaktadır. (Al Eissa ve Almuneef, 2010;Gökçe ve Beyazıt,2018). Gökçe ve Beyazıt tarafından yapılan çalışmada, ebeveynlerin çocuk istismarı potansiyellerinin cinsiyete göre anlamlı olduğu bulunmuştur. Aynı şekilde, Al Eissa ve Almuneef (2010) tarafından yapılan bir araştırma, kadın ebeveynlerin çocuk istismarı konusunda daha yüksek bilgi düzeyine sahip olduğunu göstermiştir. Ebeveynlerin çalışma durumu, İlk evlilik yaşı ve ilk çocuk doğurma yaşına göre gruplar arasında fark bulunmaması da bu demografik değişkenlerin tek başına çocuk istismar riskini belirlemede yeterli olmadığını, istismarın ortaya çıkmasında sadece bireysel faktörler değil, aynı zamanda çevresel, sosyoekonomik ve kültürel faktörler de büyük öneme sahip olduğunu göstermektedir.

İlk çocuklarının cinsiyetine göre yapılan değerlendirmede; ilk çocuğu kız olan katılımcıların ölçek toplam puanlarının ilk çocuğu erkek olan katılımcıların ölçek puanlarına göre istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu belirlenmiştir. Türkiye'deki literatürle paralellik

gösteren bu sonuçlar (Gökçe ve ark, 2018; Kılıç, 2020) ülkemizde cinsiyet rolleri üzerinde etkili olan geleneklerin ve ataerkil yapının bir yansımasıdır. Pekdoğan ve Kanak (2017) tarafından yapılan çalışmada da toplumsal cinsiyet rollerinin annelerin istismar potansiyelleri ile ilişkili olduğu belirtilmiştir. Kadınlar ve erkekler arasında sosyal eşitsizliğe yol açan ve istismarı yordayan etkenlerden olan toplumsal cinsiyet rollerinin belirlenmesinde, ataerkil yapının etkisinin azaltılması istismarın önlenmesine yönelik çalışmalarda ve düzenlemelerde ele alınması gereken önemli noktalardan biridir.

Sonuç olarak çocuk istismarında; sürece etki eden faktörler, risk etmenleri gibi konular oldukça kompleks olabilmekte, dolayısıyla çok yönlü yaklaşımlar önem taşımaktadır. Sosyal sistemler, aile yapılanmaları, ebeveynlerin bireysel özellikleri, kitle iletişim araçları, akran grupları gibi bir çok faktör devreye girmektedir. Literatür göz önünde bulundurulduğunda sıklıkla sosyolojik faktörlerin ve ebeveyn özelliklerinin temel faktörler olarak değerlendirildiği görülmektedir (Özkan,2022; Özer, 2014; Acehan ve ark., 2013; Stith,2009; Wang ve ark., 2007. Mevcut çalışmada eğitim/seminerlere katılma durumunun anne babaların istismar potansiyelini etkilemediği yönünde elde edilen bulgular göz önünde bulundurulduğunda bu iki durumun önem taşıdığı düşünülmektedir. Zira elde edilen bulgular bu bağlamda değerlendirildiğinde; seçilen örneklemler arası olası farklılıklar akla gelmekte ve çok yönlü araştırma kapsamında sosyolojik faktörlerin de sorgulanması gerekli görülmektedir. İlerleyen çalışmalarda, karşılaştırma amaçlı seçilen örneklem gruplarında ilgili faktörlerin göz önünde bulundurulmasının önem taşıdığı düşünülmektedir. Bir diğer önemli nokta da çocuk ihmal ve istismarı konusunda ebeveyn özellikleridir. Türkkkan, Odacı ve Bülbül (2021)'ün çalışmalarında vurgulandığı gibi çocuk istismarı ve ihmali anne babanın yaşı, eğitim düzeyi, çocuklukta istismara maruz kalma durumu, engellenmeye karşı düşük tolerans, alkol veya madde kullanımı gibi özellikler risk etmeni olarak değerlendirilmektedir (Özkan, 2022; Ben-Natan ve ark. 2014) . Mevcut çalışma kapsamı gereği ebeveyn tutumlarını detaylı olarak sorgulamamıştır. İleriki çalışmalarda ebeveyn tutumları ile istismar potansiyeli arasındaki ilişkinin belirlenmesine yönelik niteliksel ve niceliksel çalışmaların yapılmasının risk durumunun açıklanmasında ve çözüm politikalarının belirlenmesinde etkili olacağı düşünülmektedir.

Bunun yanı sıra; farkındalık amacı ile toplumun geneline yönelik veya büyük gruplar yerine daha küçük gruplara yönelik eğitimlerin düzenlenmesi, rutin çocuk izlemlerinin yapıldığı birinci basamak sağlık kurumlarında, sağlık kurumlarının çocuk kliniklerinde, okul öncesi eğitim veren kurumlarda vb. anne-babalara yönelik eğitim programlarının düzenlenmesinin hem önleme programlarının etkinliği hem de sürekliliği açısından etkili olacağı düşünülmektedir. Ancak bu noktada bu eğitimleri veren kişilerin de bilgili, deneyimli ve yetkin kişiler olması gerektiği unutulmamalıdır.

Anne babaların istismar potansiyelini etkileyen bir diğer unsur olan toplumsal cinsiyet rollerinin belirlenmesine yönelik önleme stratejileri oluşturulmasının da istismarın önlenmesinde etkili olacağı düşünülmektedir. Bu amaçla; ülkemizdeki ataerkil yapının etkisini ortadan kaldırmak ve sosyal eşitsizliği önlemek amacıyla, toplumsal bilincin gelişmesine katkı sağlayacak siyasal, sosyal ve eğitim alanında planlamaların yapılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Acehan, S , Bilen, A , Ay, M , Gülen, M , Avcı, A , İçme, F. (2013). Çocuk İstismarı ve İhmalinin Değerlendirilmesi . Arşiv Kaynak Tarama Dergisi , 22 (4) , 591-614 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/aktd/issue/2206/29347>
- Aktay, M. (2020). İstismar ve İhmalin Çocuk Üzerindeki Etkileri ve Tedavisi. *Gelişim ve Psikoloji Dergisi*, 1(2), 169-184.
- Al Eissa, M., & Almuneef, M. (2010). Child abuse and neglect in Saudi Arabia: Journey of recognition to implementation of national prevention strategies. *Child Abuse & Neglect*, 34(1), 28-33.
- Aslan, G. (2020). Türkiye’de adli değerlendirmeden geçen çocuğa yönelik cinsel istismar vakaları hakkında bir değerlendirme. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 1226(73):2-12.
- Bahadır Yılmaz, E. (2013). Çocuk İstismarının Önlenmesinde Kullanılan Programlar ve Özellikleri *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 16:4.
- Bakır, E., Kapucu S. (2017). Çocuk İhmal ve İstismarının Türkiye’de Yapılan Araştırmalara Yansıması: Bir Literatür İncelemesi. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 4(2), 13-24.
- Belsky, J. (1993). Etiology of child maltreatment: A developmental€ cological analysis. *Psychological bulletin*, 114(3), 413.
- Briere, J., Runtz, M., Eadie, E., Bigras, N., & Godbout, N. (2017). Disengaged parenting: Structural equation modeling with child abuse, insecure attachment, and adult symptomatology. *Child abuse & neglect*, 67, 260-270.
- Chen, JQ. Chen, DG. (2005). Awareness of Child Sexual Abuse Prevention Education Among Parents of Grade 3 Elementary School Pupils In Fuxin City, China. *Health Education Research*, 20(5):540-7.
- Donnelly, C. L. (2003). Pharmacologic treatment approaches for children and adolescents with posttraumatic stress disorder. *Child and Adolescent Psychiatric Clinics*, 12(2), 251-269.
- Dönmez, YE., Soylu, N., Özel, Ö., Yüksel, T., Çalışkan, DA., Çon, BP., et al. (2014). Cinsel istismar mağduru çocuk ve ergen olgularımızın sosyodemografik ve klinik özellikleri. *Turgut Özal Tıp Merkezi Dergisi*, 21(1):44-8.
- Deveci, S. E., & Açık, Y. (2003). Çocuk istismarı nedenlerinin incelenmesi. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 12(4).
- Ercan N. (2018). 4-6 yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin istismar farkındalıkları, 2018 (Diyarbakır örneği) [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Mersin: Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ethier, L. S., Couture, G., & Lacharité, C. (2004). Risk factors associated with the chronicity of high potential for child abuse and neglect. *Journal of family Violence*, 19, 13-24.
- Fortson, B. L., Klevens, J., Merrick, M. T., Gilbert, L. K., & Alexander, S. P. (2016). Preventing child abuse and neglect: A technical package for policy, norm, and programmatic activities. Centers for Disease Control and Prevention.
- Gencer Ö., Özbek A., Özyurt G., Kavurma C. (2016). Çocuk ve ergenlerde aile dışı ve aile içi cinsel istismar olgularının karşılaştırılması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*;17(1):56-64.
- George, D. & Mallery, P.(2003). SPSS for Windows step by step: A Simple guide and reference 11.0 Update. Pearson Education, Inc, United States of America
- George, D., & Mallery, P. (2019). IBM SPSS statistics 26 step by step: A simple guide and reference. Routledge.
- Gökçe, C., Beyazit, U. (2018). Çocuk İstismarı Potansiyelini Yordayan Faktörlerin İncelenmesi. *Mediterranean Journal of Humanities*. 87-99.

- Gürbüz, S., Şahin, F. (2016). Felsefe–Yöntem–Analiz, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 103-140.
- Horwitz, A. V., Widom, C. S., McLaughlin, J. ve White, H. R. (2001). The impact of childhood abuse and neglect on adult mental health: A prospective study. *Journal of Health and Social Behavior*, 42 (2),184- 201
- Hovens, J. G., Giltay, E. J., Wiersma, J. E., Spinhoven, P., Penninx, B. W., & Zitman, F. G. (2012). Impact of childhood life events and trauma on the course of depressive and anxiety disorders. *Acta psychiatrica scandinavica*, 126(3), 198-207.
- Işık, Ü., Aktepe, E., Şimşek, F., Akyıldız, A. Yıldız A. (2019). Isparta ilinde bir üniversite hastanesinde değerlendirilen cinsel istismar mağdurlarının sosyodemografik, klinik ve ailevi özellikleri: 2014– 2018 verileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 10(1):53–7.
- Kahraman, PB., Çubukçu, A. (2019). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Annelerinin İstismar Düzeyleri, Ebeveyn Tutumları ve Çocuklarının Davranış Problemleri Arasındaki İlişki. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 10(17):1304-31
- Kara B, Gökalp A.S. (2004). Çocuk İstismarı. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 47: 140-51.
- Khosravan, S., Sajjadi, M., Moshari, J., & Sofla, F.B.S. (2018). The effect of education on the attitude and child abuse behaviors of mothers with 3-6 Year old children: a randomized controlled trial study. *International Journal of Community based nursing and midwifery*, 6(3), 227.
- Kılıç, M. (2020). Ebeveynlerin çocuk istismarına yönelik farkındalık düzeyinin ebeveyn-çocuk ilişkisine etkisi (Master's thesis, İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü).
- Koç Başaran, Y. (2017). Sosyal bilimlerde örnekleme kuramı. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 47, 480-495.
- Lee, H. M., & Kim, J. S. (2018). Predictors of intention of reporting child abuse among emergency nurses. *Journal of pediatric nursing*, 38, e47-e52.
- Loria, H, Caughy M. (2018) Prevalence of adverse childhood experiences in low-income Latino immigrant and nonimmigrant children. *The Journal of Pediatrics*, 192:209-15
- Mathews, B., Pacella, R., Dunne, M. P., Simunovic, M., & Marston, C. (2020). Improving measurement of child abuse and neglect: A systematic review and analysis of national prevalence studies. *PLoS one*, 15(1), e0227884.
- Müderisoglu, S., Dedeoğlu, C. (2014). Türkiye'de 0-8 Yaş Arası Çocuğa Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması. İstanbul, Bernard van Leer Vakfı.
- Örsel, S., Karadağ, H., Kahıloğulları, A. K., & Aktaş, E. A. (2011). Psikiyatri hastalarında çocukluk çağı travmalarının sıklığı ve psikopatoloji ile ilişkisi. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 12(2).
- Özdemir, D.E., Özmen, S., Öztop, D.B., Özdemir, Ç., Çıkılı, U.M. (2014). Çocuk ve ergen cinsel istismar olgularında istismar ile ilişkili sosyodemografik özelliklerin, ailesel değişkenlerin ve ruhsal bozuklukların değerlendirilmesi. *Adli Tıp Bülteni*, 19(3):146–53.
- Özer, G. (2014). Ebeveynlerin çocuk cinsel istismarına dair bilinçleri, endişeleri ve aldıkları önlemler (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.
- Özkan, G. (2022). Ekolojik Sistem Yaklaşımı Açısından Çocuk İhmal ve İstismarında Bireysel, Ailesel ve Çevresel Risk Faktörlerinin Değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, 4(8), 217-240
- Paolucci, E. O., Genuis, M. L., & Violato, C. (2001). A meta-analysis of the published research on the effects of child sexual abuse. *The Journal of psychology*, 135(1), 17-36.

- Pekdoğan, S. ve Kanak, M. (2017). 4-6 yaş çocuğa sahip annelerin istismar düzeylerinin kadının çalışması ve algılanan cinsiyet rolleri ile olan ilişkisinin incelenmesi. *Journal of International Social Research*, 10(48), 510-516.
- Polat, O. (2007). Çocuk istismarı tanımlar 1. İstanbul: Seçkin Yayıncılık.
- Silverman A.B., Reinherz H.Z., Giaconia R.M. (1996). The long-term sequelae of child and adolescent abuse: A longitudinal community study. *Child Abuse Negl.* 20:709-723.
- Simsek, S., Uysal, C., Bez, Y., Gencoglan, S. (2014). Comparison of sexual abuse survivors from two different geographical regions of Turkey in terms of the sociodemographic and abuse-related characteristics. *Düşünen Adam: The Journal Of Psychiatry and Neurological Sciences*, 27 (4):323-327.
- Slopen, N., Shonkoff, J.P., Albert, M.A., Yoshikawa, H., Jacobs, A., Stoltz, R., et al. (2016). Racial disparities in child adversity in the US: Interactions with family immigration history and income. *American Journal of Preventive Medicine*, 50(1):47-56.
- Stith, S. M., Liu, T., Davies, L. C., Boykin, E. L., Alder, M. C., Harris, J. M., ... & Dees, J. E. M. E. G. (2009). Risk factors in child maltreatment: A meta-analytic review of the literature. *Aggression and violent behavior*, 14(1), 13-29.
- Stoltenborgh, M., van Ijzendoorn, M. H., Euser, E. M., & Bakermans-Kranenburg, M. J. (2011). A global perspective on child sexual abuse: Meta-analysis of prevalence around the world. *Child Maltreatment*, 16(2), 79-101.
- Suri, H. (2011). Purposeful sampling in qualitative research synthesis. *Qualitative Research Journal*,11(2):63-75.)
- Taner, HA., Çetin, FH., Işık, Y., İşeri, E. (2015). Cinsel istismara uğrayan çocuk ve ergenlerde psikopatoloji ve ilişkili risk etkenleri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*,16:294-300.
- Teresi, JA., Burnes, D, Skowron, EA., et al. (2016). State of the science on prevention of elder abuse and lessons learned from child abuse and domestic violence prevention: Toward a conceptual framework for research. *J Elder Abuse Negl.*, 28: 263-300.
- Thomas, R., ve Zimmer-Gembeck, M. J. (2011). Accumulating evidence for parent-child interaction therapy in the prevention of child maltreatment. *Child development*, 82(1), 177-192.
- Topal, Y., Balcı, Y., Erbaş, M. (2018). Muğla'da 18 yaş ve altı cinsel istismar olgularının retrospektif değerlendirilmesi. *Ortadoğu Tıp Dergisi*, 10(2):135-41.
- Türkiye'de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması - Özet Raporu 2010.
- UNICEF (2017). A familiar face. 15.08.2021. <https://data.unicef.org/resources/a-familiar-face/>
- Türkkan, T., Odacı, H., & Bülbül, K. (2021). Çocuk istismarı ve ihmali anlamak: Ekolojik bir yaklaşım. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32(2), 709-728.
- UNICEF (2020). Global Status Report on Preventing Violence Against Children. 15.08.2021 <https://www.unicef.org/media/70731/file/Global-status-report-on-preventing-violence-against-children-2020.pdf>
- Urazel, B., Fidan ST., Gündüz, T., Şenlikli, M., Özçivit, AB. (2017). Çocuk ve ergen cinsel istismarlarının değerlendirilmesi. *Osmangazi Tıp Dergisi*, 3 (2):18-25.
- Usta, MB., Akbaş, S., Aydın, B.(2018). Behavioural problems associated with child sexual abuse in adolescents: A retrospective study. *Konuralp Tıp Dergisi*,10(2):188-93.
- Uysal-Bayrak, H. (2019). Ebeveynlerin Gözünden Çocuk İstismarı: Metaforik Bir Çalışma. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 30(2), 376-389.
- Ünal Bozcan, E , Berkmen, B , Koran, N , Tatlıcalı, E . (2019). 4-6 Yaş Arasındaki Çocukların Ebeveynlerinin İstismara Yönelik Farkındalığı . *Folklor/Edebiyat , folklor/edebiyat* , 494-508 . DOI: 10.22559/folklor.961

- [Ünal, Hazal Begüm; Boz, Menekse](#) (2020). Development of the Child Neglect and Abuse Awareness Scale for Parents and Its Relationship with Various Variables. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 13, 1, p21-34
- Üstündağ, A., Şenol, F., & Mağden, D. (2015). Ebeveynler çocuk istismarına yönelik bilgi düzeylerinin belirlenmesi ve bilinçlendirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1(2), 212-227.
- Walsh, K., Zwi, K., Woolfenden, S., & Shlonsky, A. (2015). School-based education programmes for the prevention of child sexual abuse: A Cochrane systematic review and meta-analysis. *Research on Social Work Practice*, 25(3), 223-235.
- Wang, N, E., Baz, B. ve Bechtel, K. (2007). Physical Abuse of Children: Identification, Evaluation, and Management in the Emergency Department Setting. *Emergency Medicine* 12(9),97-108.
- World Health Organization WHO, (1999). World report on violence and health. Report of the Consultation on Child Abuse Prevention, 29-31 March, WHO/HSC/PV/99.1. Geneva
- Wright, M.O.D., Crawford, E., & Del Castillo, D. (2009). Childhood emotional maltreatment and later psychological distress among college students: The mediating role of maladaptive schemas. *Child abuse & neglect*, 33(1), 59-68.
- Yalçın, H., Koçak, N. ve Duman, G. (2014). Anne babaların çocuk istismarıyla ilgili tutumlarının incelenmesi. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 3, 137-143.
- Yektaş Ç, Tufan AE, Büken B, Yurteri ÇN, Yazıcı M. (2018). Cinsel istismar mağduru çocuk ve ergenlerde istismar ve istismarcıya ilişkin özelliklerin ve psikopatoloji ile ilişkili risk etkenlerinin değerlendirilmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*,19(5):501-8.
- Zhao, K. (2020). Sample representation in the social sciences. *Synthese*, 1-19.

* * * * *

Çıkar Çatışması Beyanı: Bu çalışmada taraf olabilecek herhangi bir kişi, kurum veya kuruluş arasında bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Destek ve Teşekkür: Çalışma için herhangi bir kurum ya da kuruluştan finansal destek alınmamıştır.

Etik Kurul İzni: Araştırmaya yönelik etik kurul onayı, Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hamidiye Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'nun 27/11/2020 tarih ve E.41553 sayılı karar ile alınmıştır.

Katkı Oranı Beyanı: Bu makaleye yazarlar eşit oranda katkıda bulunmuştur.